

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาผู้วิจัยขอนำเสนอบทสรุป และข้อเสนอแนะจากผลการ
ศึกษาวิจัยดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย
นั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาของการอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายอิสลามและกฎหมาย
ไทยนั้นสอดคล้องและความแตกต่างกัน ทั้งในด้านนิยามความหมาย และความเป็นมาของการ
อนุญาตตุลาการดังนี้

1.1) นิยามความหมาย

นิยามความหมายการอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยนั้น
มีความสอดคล้องกันในการให้นิยามความหมายทางวิชาการ ดังนั้นด้านนิยามความหมายของการ
อนุญาตตุลาการนั้นสามารถสรุปได้ว่า การอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายไทยและกฎหมายอิสลามมี
นิยามความหมายที่สอดคล้องกัน สามารถนำมาปรับและประยุกต์ด้วยกันได้

1.2) ความเป็นมาของการอนุญาตตุลาการ

ประวัติความเป็นมาของการอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายอิสลาม และกฎหมาย
ไทยล้วนแล้วแต่มีวิวัฒนาการมาจากสังคมมนุษย์ยุคโบราณ และค่อยๆพัฒนาเป็นระบบกฎหมาย
กล่าวคือ มีวิวัฒนาการมาจากสังคมมนุษย์ในยุคโบราณ จนกระทั่งได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับ
การอนุญาตตุลาการในกฎหมายทั้งสองระบบ เพียงแต่การบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับ
อนุญาตตุลาการทั้งสองระบบมีแหล่งที่มา และสาเหตุการบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกัน เนื่องจาก
การบัญญัติเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามได้มีการบัญญัติมา 1,400 กว่าปีมาแล้ว โดยการ
บัญญัติให้มีกระบวนการอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามนั้นเป็นการบัญญัติใช้ให้มีการระงับข้อ
พิพาททางอนุญาตตุลาการในเรื่องครอบครัวเป็นประการแรก และสามารถนำไปปรับใช้กับกรณีอื่นได้
แต่การบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับอนุญาตตุลาการของไทยนั้น แม้ว่าจะมีมาในกฎหมายยุคโบราณ
อย่างเช่นกฎหมายตราสามดวง หรือแม้แต่ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ก็ได้เป็นที่นิยมนำมาใช้

แต่อย่างไรก็ดี จนกระทั่งประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาเวียนอร์กจึงได้มีการเริ่มร่างพระราชบัญญัติ อนุญาตตุลาการขึ้นมาใช้ โดยพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการฉบับแรกได้เกิดขึ้นเมื่อปี 2530 และได้ มีการพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ในปัจจุบัน และสาเหตุการบัญญัติ พระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการในกฎหมายไทยนั้นเริ่มมาจากกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าระหว่าง ประเทศจนกระทั่งได้พัฒนามาใช้ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประเด็นอื่น ๆ ในปัจจุบัน

2) องค์ประกอบและเงื่อนไขของการอนุญาตตุลาการ

องค์ประกอบและเงื่อนไขของการอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทย มีทั้งส่วนที่มีความสอดคล้องกัน และส่วนที่มีความแตกต่างกันดังนี้

2.1) กระบวนการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ

กระบวนการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย มีความสอดคล้องกัน คือ คู่พิพาททั้งสองต้องมีความเห็นพ้องกันที่จะมอบข้อพิพาทของตนให้ อนุญาตตุลาการ เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างทั้งสอง ถึงแม้ว่ากระบวนการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการทั้ง ในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยจะมีความสอดคล้องกัน แต่ยังคงมีความแตกต่างในกระบวนการ แต่งตั้งอนุญาตตุลาการบางประเด็น ดังนี้

ก. สาเหตุการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ

สาเหตุการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการตามกฎหมายอิสลาม ไม่ได้จำกัดเพียงกรณีที่มีข้อ พิพาทเท่านั้น แต่ในกฎหมายไทยได้บัญญัติให้มีการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการไว้เพียงกรณีที่มีข้อพิพาท เท่านั้น

ดังนั้นในประเด็นสาเหตุการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการทางกฎหมายอิสลามและ กฎหมายไทยจึงมีความแตกต่างกัน

ข. การเสนอ และการตอบรับเพื่อการเข้าสู่กระบวนการอนุญาตตุลาการ

ประเด็นการเสนอ และการตอบรับเพื่อการเข้าสู่กระบวนการอนุญาตตุลาการทั้ง ทางกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยนั้นมีความสอดคล้อง

ค. ผู้ที่เสนอแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ

ประเด็นผู้ที่เสนอแต่งตั้งอนุญาตตุลาการทางกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยจึงมี ความแตกต่างกัน เนื่องจากผู้ที่เสนอแต่งตั้งอนุญาตตุลาการทางกฎหมายอิสลามอาจเป็นคู่พิพาทกัน หรือไม่ได้ แต่ผู้ที่เสนอแต่งตั้งอนุญาตตุลาการทางกฎหมายไทยจำเป็นต้องเป็นคู่พิพาทเท่านั้น

ง. บทบัญญัติที่นำเข้าสู่กระบวนการอนุญาตตุลาการ

บทบัญญัติที่นำเข้าสู่กระบวนการอนุญาตตุลาการตามกฎหมายไทย และกฎหมายอิสลามจึงมีความแตกต่างกัน

จ. พยานหลักฐานในกระบวนการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ

ประเด็นหลักฐานในกระบวนการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยมีความสอดคล้องกัน

ฉ. วิธีการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ

วิธีการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยนั้นมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ การแต่งตั้งอนุญาตตุลาการนั้นสามารถทำสัญญาแต่งตั้งอนุญาตตุลาการได้ทุกขณะไม่ว่าจะมีข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้วหรืออาจเกิดขึ้นในอนาคต

2.2) คณะอนุญาตตุลาการ

คณะอนุญาตตุลาการตามกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยนั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คณะอนุญาตตุลาการตามกฎหมายอิสลามไม่จำเป็นต้องเป็นจำนวนคี่ แต่คณะอนุญาตตุลาการตามกฎหมายไทยจำเป็นต้องเป็นจำนวนคี่

2.3) คุณสมบัติของอนุญาตตุลาการ

คุณสมบัติของอนุญาตตุลาการทั้งในกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยมีทั้งที่เป็นคุณสมบัติพื้นฐาน คุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะ ซึ่งมีทั้งที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) คุณสมบัติพื้นฐาน

คุณสมบัติพื้นฐานของอนุญาตตุลาการตามกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยนั้นมีความสอดคล้องกันทั้งในด้านความยุติธรรม ความเป็นกลาง และความเป็นอิสระของอนุญาตตุลาการ

2) คุณสมบัติทั่วไป

คุณสมบัติทั่วไปของอนุญาตตุลาการตามกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยนั้นเป็นคุณสมบัติที่อนุญาตตุลาการต้องมีตามกฎหมาย โดยสามารถแยกได้ดังนี้

กฎหมายอิสลามนั้น นักกฎหมายอิสลามสำนักกฎหมายต่าง ๆ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติทั่วไปของอนุญาตตุลาการไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

1) ด้านศาสนา 2) บรรลุศาสนภาวะ 3) อิสระชน 4) มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย
5) เพศชาย 6) คุณสมบัติอื่นๆ เช่น ไม่นอมนิติให้ผู้ที่ป็นศัตรู หรือคู่พิพาทนั้นเป็นอนุญาโตตุลาการ

ส่วนกฎหมายไทยพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้ให้อิสระแก่คู่พิพาทในการกำหนดคุณสมบัติอย่างอื่นของผู้ที่จะมาเป็นอนุญาโตตุลาการตามแต่ความใจสมัครของคู่พิพาทนั้นๆจะตกลงกันในเรื่องคุณสมบัติทั่วไปของอนุญาโตตุลาการรวมทั้งต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในสัญญาอนุญาโตตุลาการ และต้องเปิดเผยให้คู่พิพาทอีกฝ่ายรับรู้ได้

คุณสมบัติทั่วไปของอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทยจึงมีความแตกต่างกัน โดยกฎหมายอิสลามได้กำหนดคุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการไว้อย่างละเอียด แต่กฎหมายไทยให้อิสระแก่คู่พิพาทในการกำหนดคุณสมบัติทั่วไปของอนุญาโตตุลาการแต่จำต้องระบุในสัญญาอนุญาโตตุลาการ ซึ่งหากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่เป็นด้วยกับคุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการก็สามารถคัดค้านได้

3) คุณสมบัติเฉพาะ

กฎหมายอิสลามได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะของอนุญาโตตุลาการไว้ว่า ผู้ที่เป็นอนุญาโตตุลาการนั้นจำเป็นต้องมีความสามารถในการวินิจฉัยข้อกฎหมายได้ โดยให้นำเอาคุณสมบัติของผู้พิพากษามาใช้กับอนุญาโตตุลาการ

ส่วนของกฎหมายไทยนั้น การตั้งอนุญาโตตุลาการนั้นขึ้นอยู่กับสัญญาอนุญาโตตุลาการที่คู่พิพาทตกลงกันแต่ตั้งขึ้นมา ดังนั้นคุณสมบัติต่างๆที่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดจึงขึ้นอยู่กับคู่พิพาทจะกำหนดขึ้นมา ซึ่งคู่พิพาทอาจกำหนดคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญเฉพาะของผู้ที่จะถูกแต่งตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการ

ดังนั้นคุณสมบัติเฉพาะของอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยจึงมีความแตกต่างกัน โดยกฎหมายอิสลามจะเน้นในเรื่องความสามารถในการวินิจฉัยข้อกฎหมาย แต่กฎหมายไทยนั้นอนุญาตให้คู่สัญญาระบุคุณสมบัติเฉพาะไว้ในสัญญาอนุญาโตตุลาการ

3) กระบวนการพิจารณาข้อพิพาท

กระบวนการพิจารณาข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการมี 3 ประเด็นคือ การเริ่มกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการ วิธีการดำเนินการ และการสิ้นสุดกระบวนการอนุญาโตตุลาการ

3.1) การเริ่มกระบวนการระงับข้อพิพาท

การเริ่มกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยนั้นมีความสอดคล้องกัน

3.2) วิธีการดำเนินการ

วิธีการดำเนินการพิจารณาทางอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยทั้ง 2 ประเด็น คือ วิธีการพิจารณา และสถานที่ สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ดังนี้

2.1) วิธีการพิจารณา

วิธีการพิจารณาโดยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งจะมีข้อแตกต่างกันในประเด็นการรับฟังการสาบานจากคู่พิพาททั้งสองฝ่าย

2.2) สถานที่

ด้านสถานที่ในการพิจารณาทางอนุญาโตตุลาการระหว่างกฎหมายอิสลาม และกฎหมายไทย มีความสอดคล้องกัน

3.3) การสิ้นสุดกระบวนการอนุญาโตตุลาการ

การสิ้นสุดกระบวนการอนุญาโตตุลาการในกฎหมายทั้งสองระบบสามารถนำมาเปรียบเทียบแล้วปรากฏว่ามีทั้งที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน ดังนี้

1- อนุญาโตตุลาการมีคำตัดสินชี้ขาดเป็นที่เด็ดขาด

การสิ้นสุดกระบวนการอนุญาโตตุลาการด้วยการชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้นจึงมีความสอดคล้องกัน

2- อนุญาโตตุลาการเสียชีวิต

การเสียชีวิตของอนุญาโตตุลาการถือเป็นการสิ้นสุดกระบวนการอนุญาโตตุลาการที่มีสอดคล้องกันระหว่างกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย

3- สิ้นสุดด้วยระยะเวลาสำหรับอนุญาโตตุลาการที่แต่งตั้งโดยศาล

สิ้นสุดด้วยระยะเวลาสำหรับอนุญาโตตุลาการที่แต่งตั้งโดยศาลสิ้นสุดด้วยระยะเวลาสำหรับอนุญาโตตุลาการที่แต่งตั้งโดยศาล

4- คู่พิพาทสาบสูญ

คู่พิพาทสาบสูญถือเป็นการสิ้นสุดกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการ

5- อนุญาโตตุลาการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

การที่อนุญาโตตุลาการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้นั้นถือเป็นการสิ้นสุดกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการที่สอดคล้องกันในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย

6- คู่พิพาทขอถอนการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ

การสิ้นสุดกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการโดยการที่คู่พิพาทขอถอนการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ หรือขอยุติการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการนั้นมีความสอดคล้องกันทั้งในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย

7- อนุญาโตตุลาการขอยุติการปฏิบัติหน้าที่

การสิ้นสุดกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการโดยการที่อนุญาโตตุลาการขอยุติการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป หรือไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้นั้น มีความสอดคล้องกันในกฎหมายทั้งสองระบบอิสลามและกฎหมายไทย

8- อนุญาโตตุลาการมีความเห็นต่างกัน

การสิ้นสุดกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการด้วยการที่อนุญาโตตุลาการมีความเห็นต่างกันระหว่างกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย

ข้อสรุปจากผลการวิจัยข้างต้นสามารถสรุปออกมาในรูปตารางได้ดังนี้

ประเด็นการเปรียบเทียบ	ผลการเปรียบเทียบ		หมายเหตุ
	สอดคล้อง	แตกต่าง	
1) ประวัติความเป็นมา			
1.1) นิยามความหมาย	✓		
1.2) ความเป็นมาของการอนุญาโตตุลาการ	✓		
2) องค์ประกอบและเงื่อนไขของการอนุญาโตตุลาการ			
2.1) กระบวนการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ			
1) สาเหตุการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ		✓	
2) การเสนอ และการตอบรับเพื่อการเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ	✓		
3) ผู้ที่เสนอแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ		✓	
4) บทบัญญัติที่นำเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ		✓	
5) พยานหลักฐานในกระบวนการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ	✓		
6) วิธีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ	✓		

ประเด็นการเปรียบเทียบ	ผลการเปรียบเทียบ		หมายเหตุ
	สอดคล้อง	แตกต่าง	
7) คณะอนุญาโตตุลาการ		✓	
2.2) คุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการ			
1) คุณสมบัติพื้นฐาน	✓		
2) คุณสมบัติทั่วไป		✓	
3) คุณสมบัติเฉพาะ		✓	
2.3) กระบวนการพิจารณาข้อพิพาท			
1) การเริ่มกระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการ	✓		
2) วิธีการดำเนินการ			มีทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างกัน
2.1) วิธีการพิจารณา		✓	
2.2) สถานที่	✓		
3) การสิ้นสุดกระบวนการอนุญาโตตุลาการ			มีทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างกัน
3.1) อนุญาโตตุลาการมีคำตัดสินชี้ขาดเป็นที่เด็ดขาด	✓		
3.2) อนุญาโตตุลาการเสียชีวิต	✓		
3.3) สิ้นสุดด้วยระยะเวลาสำหรับอนุญาโตตุลาการที่แต่งตั้งโดยศาล	✓		
3.4) คู่พิพาทสาบสูญ	✓		
3.5) อนุญาโตตุลาการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้	✓		
3.6) คู่พิพาทขอถอนการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ	✓		
3.7) อนุญาโตตุลาการขอยุติการปฏิบัติหน้าที่	✓		
3.8) อนุญาโตตุลาการมีความเห็นต่างกัน		✓	

จากตารางแสดงผลการเปรียบเทียบข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยมีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก โดยบางประเด็นเท่านั้นที่มีความแตกต่างกัน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการอนุญาตตุลาการตามกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยปรากฏว่า การระงับข้อพิพาททางอนุญาตตุลาการในกฎหมายทั้งสองระบบมีทั้งสอดคล้องกันและแตกต่างกันในประเด็นต่างตามที่ปรากฏในตาราง โดยประเด็นที่แตกต่างกันระหว่างกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยนั้นประกอบด้วย 1) สาเหตุการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ 2) ผู้ที่เสนอแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ 3) บทบัญญัติที่นำเข้าสู่กระบวนการอนุญาตตุลาการ 4) คณะอนุญาตตุลาการ 5) คุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะของอนุญาตตุลาการ 6) วิธีการพิจารณา 7) การสิ้นสุดกระบวนการอนุญาตตุลาการโดยการที่อนุญาตตุลาการมีความเห็นต่างกัน

เมื่อพิจารณาประเด็นที่แตกต่างกันแล้วจะเห็นได้ว่าไม่ใช่ประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงแต่อย่างใด หากแต่เป็นความแตกต่างที่มุสลิมในประเทศไทยสามารถปรับใช้ได้ เช่น ประเด็นสาเหตุการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการและผู้ที่ยื่นขอแต่งตั้งอนุญาตตุลาการ ซึ่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติถึงสาเหตุการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการว่าต้องเป็นกรณีที่มีข้อพิพาทหรืออาจเกิดข้อพิพาทในอนาคต จึงทำให้ผู้ที่ยื่นขอแต่งตั้งอนุญาตตุลาการมีเพียงแต่คู่พิพาทหรือผู้ที่อาจมีข้อพิพาทกันในอนาคตเท่านั้น แต่กฎหมายอิสลามนอกจากจะแต่งตั้งอนุญาตตุลาการในกรณีที่มีข้อพิพาท หรืออาจเกิดข้อพิพาทในอนาคตแล้วยังมีการเปิดโอกาสให้ทำอนุญาตตุลาการในกรณีการทำสัญญาสมรสได้ ซึ่งการทำสัญญาสมรสนั้นไม่ใช่กรณีที่มีข้อพิพาทหรืออาจมีข้อพิพาทในอนาคตแต่อย่างใด ดังนั้นมุสลิมในประเทศไทยจึงสามารถแต่งตั้งอนุญาตตุลาการขึ้นมาเพื่อระงับข้อพิพาทโดยชอบตามพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้ หรือประเด็นองค์คณะอนุญาตตุลาการ ซึ่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้เป็นจำนวนสี่เท่านั้น แต่กฎหมายอิสลามมิได้กำหนดว่าจะต้องเป็นจำนวนสี่หรือจำนวนคู่ ดังนั้นหากมุสลิมในประเทศไทยต้องการแต่งตั้งอนุญาตตุลาการจึงสามารถแต่งตั้งคณะอนุญาตตุลาการขึ้นมาตามจำนวนที่พระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 กำหนดได้เช่นกัน

ดังนั้นมุสลิมในประเทศไทยสามารถหลักกฎหมายอนุญาตตุลาการอิสลามมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมไทย และเพื่อให้

ประชาชนยอมรับและเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรม อันจะส่งผลต่อความผาสุกของสังคมโดยรวมต่อไปได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยนั้นมีความสอดคล้องกันมาก ดังนั้นการนำเอาหลักการอนุญาตตุลาการอิสลามมาปรับใช้ในประเทศไทยจึงสามารถกระทำได้ตามพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาวิจัยในส่วนของประวัติความเป็นมาองค์ประกอบ และเงื่อนไขบางส่วนของอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการอนุญาตตุลาการในพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 เท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพื่อต่อยอดในประเด็นอื่น เช่น การปรับใช้กระบวนการระงับข้อพิพาททางอนุญาตตุลาการอิสลามในประเทศไทย เป็นต้น

3. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการใช้อุญาตตุลาการนอกศาลของไทย ดังนั้นการนำกระบวนการระงับข้อพิพาทอนุญาตตุลาการอิสลามมาใช้ในประเทศไทยจำต้องกระทำให้สอดคล้องพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

4. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า มุสลิมในประเทศไทยสามารถแต่งตั้งอนุญาตตุลาการขึ้นมาเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์โดยใช้พระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้

5. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า ประเด็นความแตกต่างระหว่างกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทยในการระงับข้อพิพาททางอนุญาตตุลาการนั้น สามารถนำกฎหมายอิสลามมาปรับใช้โดยถูกต้องตามพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้ง

ต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยความเป็นไปได้ในการนำกระบวนการอนุญาตตุลาการอิสลามมาใช้จริงในประเทศไทย
2. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นผลการตัดสินชี้ขาดของอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย
3. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการนำผลการตัดสินชี้ขาดของอนุญาตตุลาการมาปรับใช้ในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย
4. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นผลการตัดสินชี้ขาดของอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย
5. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นการคัดค้านคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการในกฎหมายอิสลามและกฎหมายไทย
6. ควรมีการศึกษาความจำเป็น ความเป็นไปได้และรูปแบบของสถาบันอนุญาตตุลาการอิสลามในประเทศไทย
7. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นความรู้ความเข้าใจผู้นำศาสนาอิสลามในประเทศไทยเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในอิสลาม